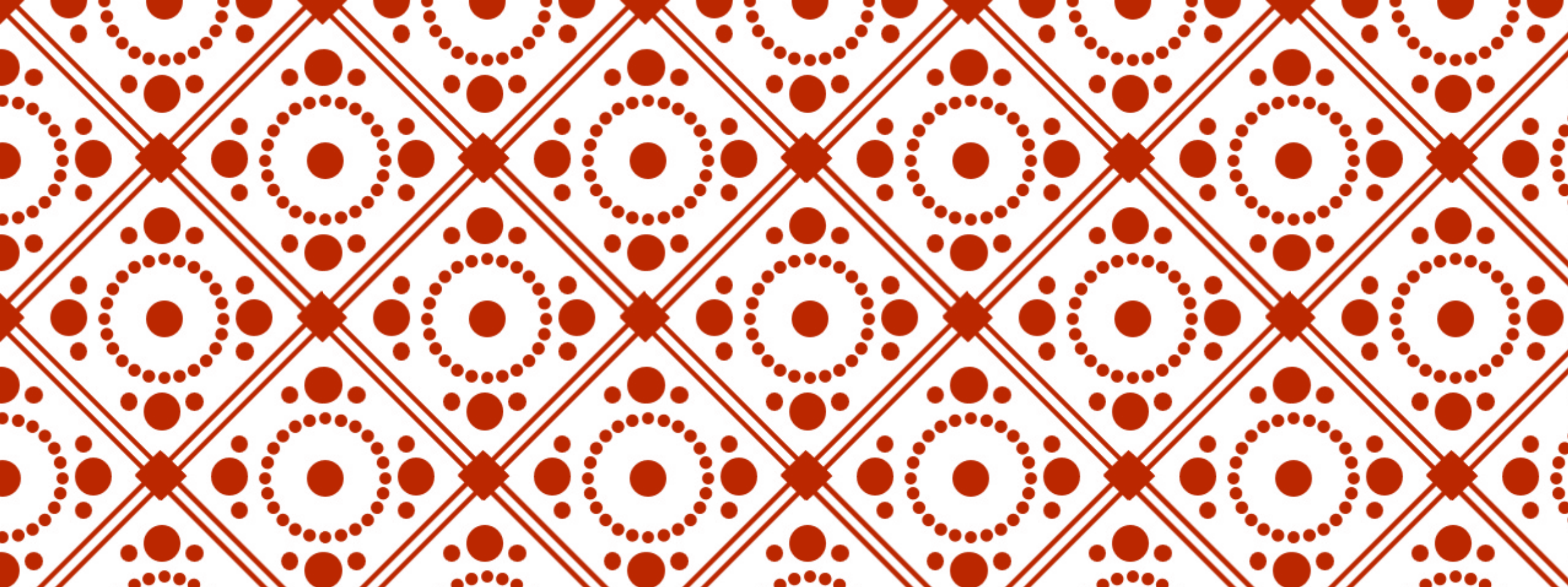

TRIJE DOBRI MOŽJE IZDELAVA VOŠČILNICE

Gradivo za delavnico
Belokranjski muzej Metlika
7. decembra 2020, ob 11. uri

DECEMBRSKI PRAZNIKI

Vsi radi praznujemo in se veselimo praznikov. Prazniki so vedno lep čas, ko se zberejo družina in prijatelji, se medsebojno obdarujejo, začutijo in se veselijo, da so skupaj. Med prazniki drug z drugim delimo srečo.

Praznik je magičen dan in naš slovenski pregovor pravi:

Če praznike zapustiš, prazniki zapustijo tebe.

Vsi prazniki in običaji so skozi stoletja doživljali spremembe; nekatere smo opustili, nekatere prevzeli iz drugih kultur, nekateri so nastali iz osnovnih človekovih potreb in se razvili v prave »domače« praznike (koline, trgatév), ki so priljubljeni pri vseh generacijah.

BOŽIČ IN NOVO LETO

Maksim Gaspari: Novoletni koledniki, voščilnico hrani BMM

Šege in navade ob božiču predstavljajo vez s predkrščanskimi praznovanji. V nastopajočem novem letu se je bilo potrebno obraniti zla in nevarnosti, zavarovati ljudi in živino ter pogledati, kakšna prihodnost se nam obeta.

December ali gruden je dvanajsti mesec gregorijanskega koledarja, ki ima 31 dni. Ime je dobil iz latinske besede *decem*, kar pomeni »deset«, saj je bil prvotno deseti mesec leta, preden so v koledar vstavili meseca januar in februar. December ima vzdevek "veseli december", saj se v tem času odvijajo številni prazniki in ljudske zabave. Čas pred božičem imenuje Cerkev advent, kar pomeni prihod (latinsko *adventus*). Božič, izrazit družinski praznik, še danes velja za enega največjih krščanskih praznikov. Poleg duhovne vsebine, ki jo vsak posameznik doživlja po svoje, pa so zunanja znamenja praznika božična drevesca (novoletne jelke), jaslice, darila, voščilnice . . .

Danes so praznovanja drugačna kot so bila nekoč. Vedno več je javnih prireditev, mnogi prazniki pa so postali vzrok za množično zapravljanje in nepotrebna obdarovanja.

Vsekakor so prazniki in običaji pomemben in nepogrešljiv del našega vsakdanjika in kulture, saj se preko njih zrcali odnos in pripadnost do našega kulturnega in naravnega sveta.

TRIJE DOBRI MOŽJE

Sv. Miklavž - Sv. Nikolaj — 6. december

Sv. Nikolaj je upodobljen v škofovski obleki, s tremi zlatimi krogli (ali jabolki) na knjigi. Na glavi nosi mitro. To pokrivalo je za Miklavža najbolj značilno, tako v oblačilnem kot simbolnem pomenu. V roki drži škofovsko palico, ki je zgoraj zavita in okrašena, v drugi roki pa ima, a ne vedno, knjigo. V njej piše z zlatimi črkami, kaj so počeli pridni otroci, ki jih obdaruje in s črnimi, kaj so uganjali nepridipravi. Te „straši“ s parkeljmi. Toda v Miklavževem spremstvu, kadar nastopa v vidni podobi, so tudi parkeljmi, za današnje pojmovanje hudiči, prvotno pa predstavniki vračajočih se duhov prednikov.

Sv. Miklavž in legenda o treh kepah zlata

Legenda predstavlja sv. Miklavža kot velikega čudodelnika in mogočnega zavetnika. Tako naj bi tri hčere siromašnega moža rešil sramotne usode, ker jim ni mogel dati dote, ko jim je ponoči porinil skozi okno tri kepe zlata. Ena se je zavalila na tla in pristala v copati, ki je ležala pred ognjiščem, da bi se ogrela. Od tod izhaja šega — nogavice, coklje, čevlji ali copate. Iz treh zlatih kep zlata so nastala v ljudski domišljiji zlata in rdeča jabolka; leta sodijo z orehi vred med obvezne darove, ki jih dobri svetnik prinaša pridnim otrokom v noči od 5. na 6. december.

Pozdrav od Miklavža! voščilnica dostopna na strani:

<https://www.kamra.si/mm-elementi/item/miklavzev-pozdrav-5.html>

TRIJE DOBRI MOŽJE

Božiček — 25. december

Začelo se je leta 1809, ko se je Newyorško zgodovinsko združenje odločilo poudariti pomen svetega Nikolaja in znova obuditi božična izročila prvih nizozemskih priseljencev. Ko so prišli v Novi svet, so opustili običaje v spomin na svetega Nikolaja, a so to vrzel hitro zapolnili. V istem letu je pisatelj Washington Irvin objavil satirični oris nizozemske zgodovine New Yorka, ki je vključevala opise dobrodušnega svetega Nikolaja, ki kadi pipo, leti nad drevesnimi krošnjami in se spušča skozi dimnike, da lahko prinaša darila. Zgodba je kmalu postala urbana legenda.

Leta 1822 je nastala nadvse priljubljena pesem Clementa Clarka Moora "Obisk svetega Nikolaja". Na podlagi te pesmi je škof dobil sani in jelenčke, poleg tega se je spremenil datum njegovega prihoda: "Na večer pred božičem..." Ilustratorji in umetniki v oglaševanju so opravili preostalo. Leta 1931 je debelušni Božiček nastopal v oglasih za kokakolo.

Danes ves svet pozna Božička, le redki pa bi v njem prepoznali obraz svetega Nikolaja.

TRIJE DOBRI MOŽJE

Dedek Mraz — 31. december

Dedek Mraz se je v slovenski kulturi utrdil v času Jugoslavije. Temelji na ruskih legendah okoli leta 1930 in je poročen s starko Zimo. V Sloveniji je obveljalo, da Dedek Mraz živi pod Triglavom, slikar Maksim Gaspari pa je tisti, ki je poskrbel za njegovo zunanjo podobo v slovenskem prostoru. Obleka, ki jo nosi, je slovenska, s slovenskimi vzorci na plašču ter tradicionalno polhovko na glavi.

Dedek Mraz ima vse otroke zelo rad in ne dela nikakršnih razlik med njimi. O njem obstaja veliko različnih pesmic, še najbolj znana je *Siva kučma, bela brada*, ki jo je napisal Janez Bitenc.

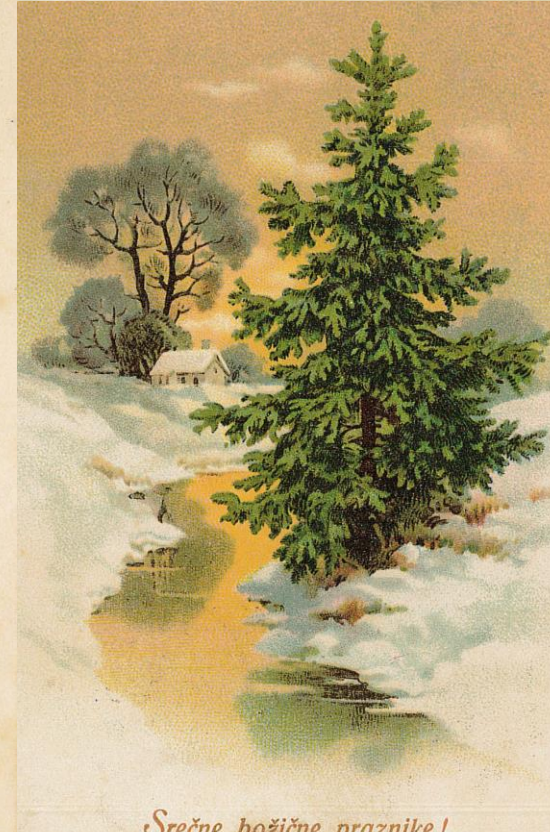

VOŠČILNICA

Navada, da si ob božičnih in novoletnih praznikih zaželimo srečo, je že zelo stara. Izhaja iz tega, da se nek življenjski cikel zaključuje, začenja pa se nov, za katerega si seveda želimo, da bi bil lepši in srečnejši.

Prihod novega leta, tako kot tudi vse druge prelomne dogodke in praznike v letu, že od nekdaj spremljajo želje za zdravje, dobro letino in srečo. Nekdaj so jih od hiše do hiše nosili koledniki, potem so se v 15. stoletju pojavile na roko narisane in napisane voščilnice, v prvi polovici 19. stoletja so se pojavile tiskane voščilnice, v času elektronske dobe pa seveda digitalne.

Prava domovina novoletnih voščilnic naj bi bila Avstrija. Ker smo bili Slovenci tedaj v Avstro-ogrski monarhiji, spadamo med prve narode na svetu, ki so si pošiljali novoletne voščilnice. Zelo pogosti motivi, ki se pojavljajo na božičnih in novoletnih voščilnicah, so zvonovi, smrečica, angelci, ptički, motivi s snegom in Kristusovo rojstvo. Veseli prizori prikazujejo nazdravljanje v čast novemu letu, uro s kazalci, obrnjenimi na polnoč in tudi nagajivo sonce, luno in podobno. Pogosti motivi na božičnih in novoletnih voščilnicah so še podkev, dimnikar, palčki, sveče, igralne karte, štiriperesna deteljica in prašički. To so simboli, ki pomenijo srečo in hkrati zaščito pred nesrečo.

Literatura:

Damjan Ovsec, Velika knjiga o praznikih. Praznovanja na Slovenskem in po svetu, Domus, Ljubljana 1992.

Janez Bogataj, Smo kaj šegavi? Leto šeg in navad na Slovenskem, Mladinska knjiga, Ljubljana 1998.

Maksim Gaspari, Bogastvo razglednic, Mladinska knjiga, Ljubljana 2000.

Voščilnica Belokranjskega muzeja iz leta 1998

Muzejski predmeti 6

Jaslice iz lesa je izrezal zadnji
metliški podobar Venced Jereb (1880 — 1951)

Fotografija: Bruno Pagotto

Izdelava voščilnice:

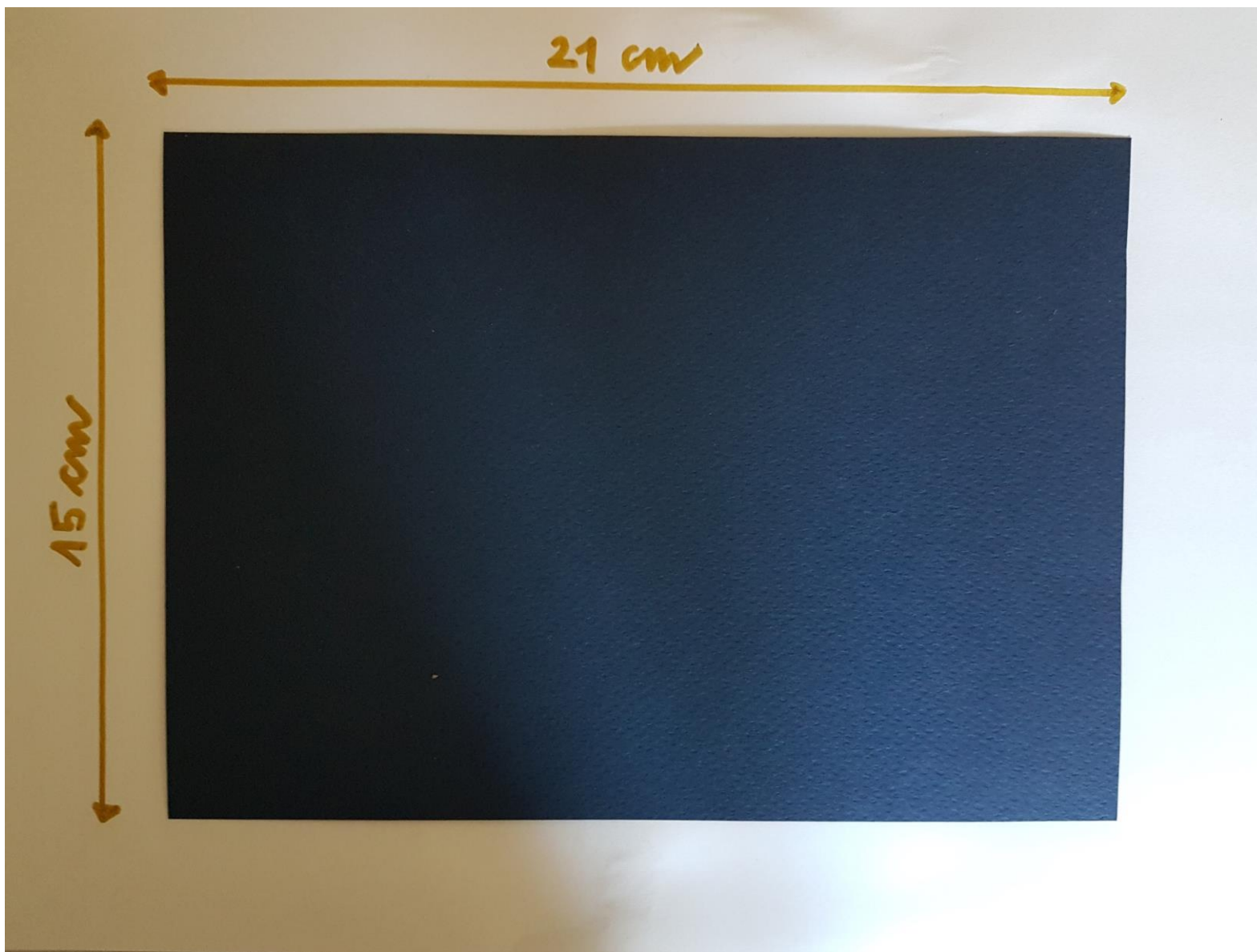
Če so voščilnice izdelane ročno, imajo bolj osebni namen in na prejemnika naredijo večji vtis.

Voščilnice dajemo tistim, ki jih spoštujemo ali jih imamo radi, zato žrtvujemo za izdelavo nekaj svojega prostega časa. Pri izdelavi voščilnice moramo paziti na likovni red, malo manj pozornosti dajemo motivom, ker ti niso najpomembnejši. Važna je vsebina, ki jo želimo izraziti.

Potrebujemo:

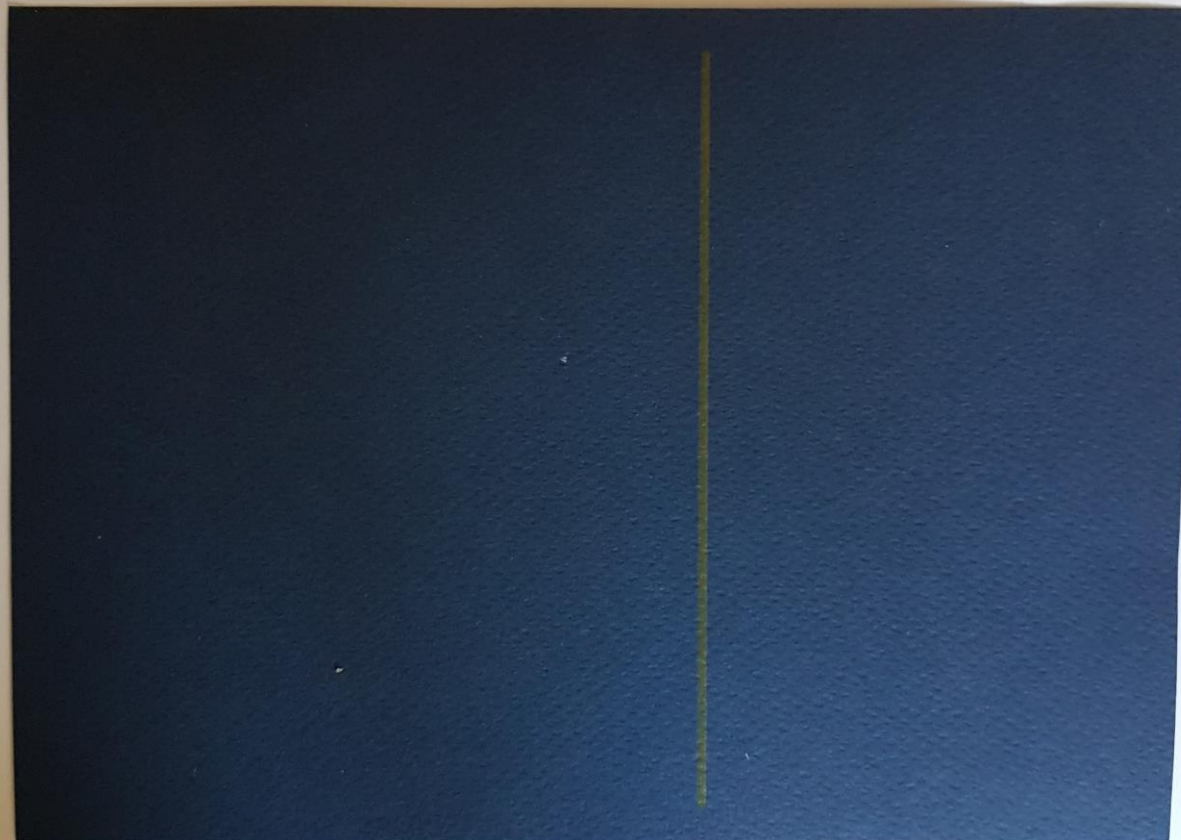
- trši karton
- škarje
- reklamni letaki
- lepilo
- bleščice
- flomaster

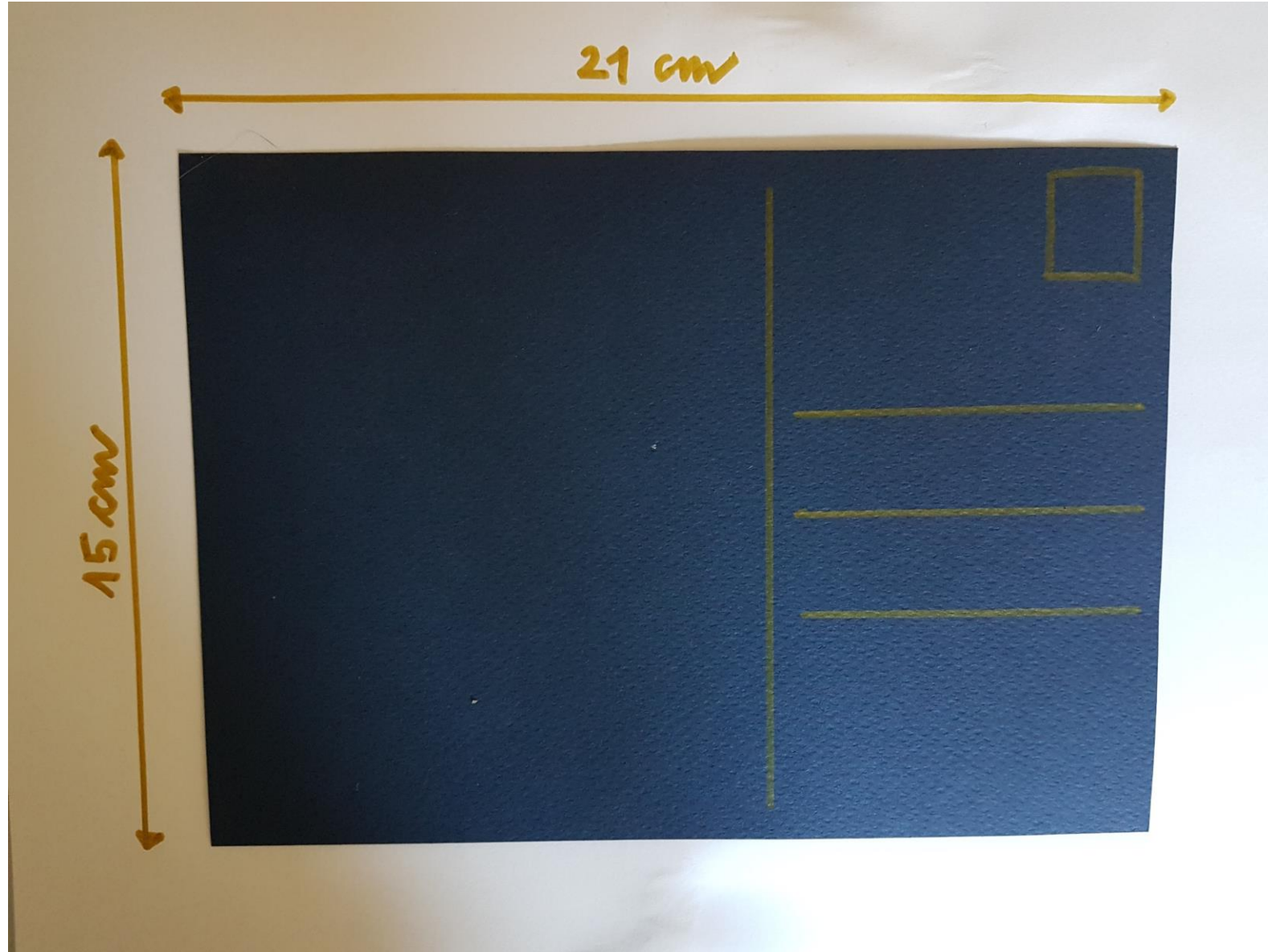

15 cm

21 cm

21 cm

15 cm

IME IN PRIIMEK

NASLOV

MESTO

IME IN PRIMEK

NASLOV

MESTO

METLIKA,
7. 12. 2020

ŽELIM VAM
ZELO VELIKO SREČE
IN OBILO ZDRAVJA!

Alanka

21 cm

15 cm

Čas je za
PRAZNIK

